

literatura
RAMON PLA I ARXÉ

En el tram final de la seva extensa carrera literària, l'any 1917, l'escriptor britànic d'origen polonès Joseph Conrad (1857 - 1924) publicava 'La línia d'ombra', una angoixant novel·la breu que situa l'acció en un vaixell immobilitzat en un mar tropical per la manca de vent. Una història sobre l'adversitat narrada des del punt de vista del jove capità de la nau.

Creuar la línia

La línia d'ombra
JOSEPH CONRAD

Traducció de Marta Bes Oliva
L'Avenç, 2018
150 pàgines. 15 euros

La història que s'explica a *La línia d'ombra* és insòlita i aterridora. Per assegurar-se que impressionarà el lector, Conrad opta perquè l'expliqui, en primera persona, qui l'ha viscuda en la pròpia pell. El lector, aleshores, té la sensació d'estar escoltant una experiència, no només una narració. Aquest protagonista és el capità d'un vaixell que depèn exclusivament de la força del vent per navegar, però el mar està implacablement immòbil. De fet, la novel·la explica, bàsicament, els disset terribles dies que va viure la tripulació d'un vaixell, pràcticament immobilitzat a l'oceà Índic, a quinze milles de qualsevol costa i amb gairebé tots els mariners malalts. Com diu el narrador, "La meteorologia adversa ens frenava per davant i la malaltia ens acuitava per darrere". I, a partir d'aquesta situació, la novel·la explica la progressiva i implacable degradació de la vida d'aquests mariners fins a fer pensar al narrador en "els vaixells trobats navegant a la deriva amb tota la tripulació morta" com si fos una variant, per entendre'ns, del *Vaixell fantasma* wagnerià.

Però Conrad no vol escriure una llegenda més o menys fantasmal, sinó una història que expliqui al lector un aspecte substancial de l'experiència de viure. Per ancorar el relat en la realitat i no en les fantasies, Conrad

reitera, a més del punt de vista, tot el que tenyeixi el relat de versemblança: subtitula l'obra de *Confessions*, afirma en el pròleg que el que s'explicarà "és una experiència personal" seva o intercala en la narració dos fragments d'un dietari que havia "apuntat en aquella època". Però sobretot agafa el toro per les banyes i, en una *Nota de l'autor*, precisa que "no pretenia fer referència al sobrenatural" perquè el que explica "per excepcional que sigui, no pot tenir una essència diferent [de la] del món visible i tangible del qual nosaltres formem part tímidament". La realitat, doncs, transvestida ocasionalment de faula fantàstica —"com si ens haguessin embuixat", diu en un moment— defineix l'aventura.

Dues característiques, però, allunyen el lector de l'anècdota i li fan percebre, com diria Eugeni d'Ors, la categoria. O, dit amb més precisió, li revelen la categoria que dona forma a l'anècdota: d'una banda, la voluntat de Conrad de convertir l'aventura en una mena de ritual iniciàtic a partir del qual l'home deixa la primera joventut o, dit a la seva manera, fa que l'home traspassi la "línia d'ombra" que el converteix en adult. Diu, per exemple, "jo encara era prou jove, encara pertanyia massa a aquest costat de la línia d'ombra". La novel·la explica què implica aquest pas: bàsicament

teatre

'InFaus' al teatre l'Akadèmia en l'adaptació d'Anna Maria Ricard

cinema

'Commander Arian' documental d'Alba Sotorra, un film fet d'intimitats i de victòries

televisió

Toni de la Torre ens parla de 'Daredevil' una gran sèrie de superherois en Netflix

ençar-se a la realitat, lluitar, sobreviure o desestimar el mer impuls com a motor de l'acció. I també les conseqüències: "Em sento gran", confessa, "i ho dec ser. Tota la gent de terra em sembla una colla de jovenets frívols que no han conegut mai la preocupació". Aquest aspecte de la novel·la previ a l'embarcament del protagonista, ocupa una tercera part de la novel·la i és fonamental per entendre-la, però no em sembla la part més reeixida del text.

El segon aspecte que dona sentit a l'anècdota de l'argument és la que, a partir del tercer capítol, explica el procés mental i emocional del protagonista en aquelles circumstàncies. Des de la il·lusió inicial pel seu nomenament com a capità del vaixell, passant per la inquietud pel temps advers, la constatació de l'afebliment dels mariners, la malaltia devastadora, la manca de recursos, l'aïllament, la mala consciència per una situació que no pot controlar, la demència que s'encomana, etc. I enfront de tot això hi ha la lluita del capità per resistir, per ajudar, per orientar, per superar les adversitats contra tota esperança. No és una hagiografia, és una meravella de text. En el centre el capità —la seva ment i el seu cor— i al costat i molt a prop el magnífic Ransome, un model fantàstic de serenitat, equilibri i intel·ligència. Inoblidable. La resta és *atrezzo*, però, cal dir-ho, un *atrezzo* de primer nivell.

Té raó Conrad quan adverteix, a la primera línia de l'obra, que la seva és "una obra força complexa tot i la seva brevetat". Però, si optéssim per sintetitzar-ho, caldria recórrer a les paraules d'un bon lector de Conrad com Josep Pla, que escriu (*Vagues notícies del Cantàbric*): "El mar corrent [...] és el mar de Conrad. El rerefons d'una lluita humana". I, encara, "El que n'estimà Conrad, del mar, fou la lluita dels homes contra la seva desafortada i terrible duresa". Ho escriu com si hagués acabat de llegir *La línia d'ombra*.

Joseph Conrad

LA CRISI COM A TRIOMF DEL CAPITALISME
Anàlisi del passat i perspectives marxistes

JOSEP FONTANA
Presentació: ANTONI FERRIS

34

LA CRISI COM A TRIOMF DEL CAPITALISME
de JOSEP FONTANA

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual en
www.tresiquatre.cat